

**POGLED NA KORIŠTENJE STRANICA *E-LEKTIRE*
U ŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA
PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE**

**USE OF WEB PAGES *E-LEKTIRA* IN SCHOOL LIBRARIES IN
PRIMORSKO-GORANSKA COUNTRY**

Milka Šupraha-Perišić
Gradska knjižnica Rijeka
milka.supraha-perisic@gkri.hr

Ljiljana Črnjar
Gradska knjižnica Rijeka
ljiljana.crnjar@gkri.hr

UDK / UDC 028.3:004
027.8(497.561)
Istraživanje / Research paper
Primljeno / Received: 10.11.2015.

Sažetak

U radu se analiziraju rezultati ankete provedene među knjižničarima osnovnih i srednjih škola Primorsko-goranske županije. Cilj je bio steći uvid u obim i način korištenja usluge *eLektire* unutar istoimenog projekta, odnosno ukazati na postojeće trendove čitanosti e-knjige od strane školske / učeničke populacije. Ti pokazatelji mogu biti značajni u vezi s nabavkom tiskane lektirne produkcije u školskim ali i u narodnim knjižnicama koje još uvijek u značajnoj mjeri zadovoljavaju potrebe za školskom lektinom na području svoga djelovanja.

Ključne riječi: školske knjižnice, narodne knjižnice, školska lektira, *eLektira*

Summary

The work analyzes the results of the survey undertaken among the elementary school and high school librarians of the Primorsko-goranska county. The aim was to get an insight into the extent and the way of use of the eLektira service within the eLektira project, that is to show the current reading trends of the e-books within the school/pupil population. Those parameters may be significant for the supply of the hard copy reading materials in school libraries, but also in the public libraries, which still to a great extent satisfy the need for the school reading.

Keywords: school libraries, public libraries, school reading, eLektira

1. Cilj i svrha istraživanja

U ovom pregledu ne bavimo se problematikom školske lektire s psihološkog, metodičkog i didaktičkog gledišta jer to u raznim radovima čine nastavnici stručnjaci koji su neposredno uključeni u rad s djecom i mladima osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta.

Nasuprot tome, bavimo se problematikom čitanosti školske lektire s aspekta medija na kojemu je dostupna tj. čitanošću školske lektire kao e-knjige dostupne na portalu *eLektira* i drugim izvorima.

Cilj ovoga rada jest ukazati na neke trendove čitanosti e-knjige kod školske populacije (djece osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta) koji su u uskoj povezanosti s nabavkom tiskane lektirne produkcije u školskim knjižnicama kao i narodnim knjižnicama općina i gradova koje još uvijek u značajnoj mjeri zadovoljavaju potrebe za školskom lektinom na području svoga djelovanja.

Svrha istraživanja je pridonijeti definiranju smjernica za buduću nabavu tiskanih lektirnih djela, kako u školskim tako i u narodnim knjižnicama.

Uporišta za ovaj rad bit će teorijska saznanja o recepciji elektroničkog teksta u dječjem uzrastu i anketa provedena među knjižničarima osnovnih i srednjih škola Primorsko-goranske županije u školskoj godini 2014./2015.

Anketa je elektroničkom poštom upućena na adrese 68 osnovnoškolskih knjižnica, od kojih je odgovorilo 40 osnovnoškolskih (59%) i 25 srednjoškolskih knjižnica (31 škola), od kojih je odgovorilo 23 (75%).

2. O Projektu *eLektire*

Projekt *eLektira* (<http://lektire.skole.hr>) proizašao je iz Projekta *Klasici hrvatske književnosti* na CD-ROM-u (1999.). Realizira se od 2009. godine u suradnji Bulaja naklade i Hrvatske akademske i istraživačke mreže CARNet, uz financijsku potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Na portalu *eLektire* do sad je objavljeno više od 380 elektroničkih knjiga hrvatskih i stranih pisaca, 115 zvučnih zapisa, te brojni drugi sadržaji kao što su video isječci, zanimljivosti i sl. Cilj Projekta je digitalizirati više od tisuću naslova odnosno sve naslove osnovnoškolske i srednjoškolske lektire. Glavni urednik projekta je Zvonimir Bulaja, a tehničku podršku i prostor osigurava CARNet (Hrvatska akademska računalna mreža).

Knjige se mogu čitati i preuzimati a dostupne su u različitim formatima: za ispis, čitanje na računalu ili uređajima poput tableta, e-čitača ili „pametnih“ mobitela. Cjeloviti tekstovi knjiga popraćeni su dodatnim sadržajima: a) bilješkama o piscu i djelu; b) napomenama i objašnjenjima; c) rječnicima manje poznatih riječi; d) zanimljivostima, slikovnim materijalima, zvučnim zapisima; e) video i drugim multimedijским sadržajima.

Pristup stranicama je besplatan. Stranice su dostupne učenicima, studentima, nastavnicima i profesorima uz korištenje elektroničkog identiteta (korisničke oznake) u AAI@Edu.hr sustavu (kojega učenici i nastavnici mogu dobiti od administratora imenika u svojoj školi). Stranice se mogu koristiti i uz registraciju bez korištenja elektroničkog identiteta u sustavu AAI@Edu.hr (od proljeća 2013.) čime se u potpunosti olakšao pristup.

3. Dostupnost lektirnih naslova u školskim i narodnim knjižnicama

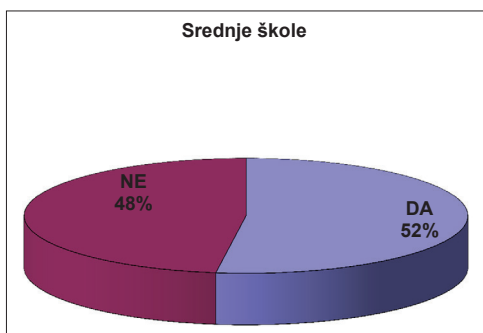
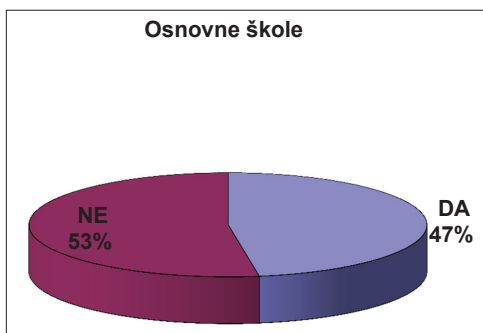
Već duže razdoblje školske knjižnice nisu u mogućnosti zadovoljiti učeničke potrebe za dostatnim brojem primjeraka školske lektire zbog nedostatka namjenskih financijskih sredstava. (U Hrvatskoj do danas nije u praksi zaživio jedinstveni knjižnični sustav u kojem bi bile jasno postavljene uloge pojedinih sastavnica sustava.) Osim toga, popisi lektirnih naslova se mijenjaju te ta činjenica uvjetuje obnavljanje i dopunu fonda školske lektire. U takvim okolnostima pojačava se pritisak učeničke populacije na lokalne općinske i gradske narodne knjižnice koje spontano preuzimaju ulogu servisiranja obrazovnog sustava i nabavljaju pretpostavljeni neophodan broj primjeraka lektirnih naslova.

Već duže vrijeme u knjižničarskoj zajednici se raspravlja o tome da nabavka većeg broja primjeraka lektirnih naslova u narodnim knjižnicama predstavlja za njih veliki financijski teret te osiromašuje ponudu ostale knjižnične građe za druge korisničke skupine.

Stoga je s velikim zadovoljstvom dočekan Projekt *eLektire* s nadom da će učenici koristiti lektirne naslove u digitalnoj formi te da će se smanjiti potreba učeničke populacije za tiskanim lektirnim naslovima u školskim i narodnim knjižnicama. U tom očekivanju proveli smo anketu među knjižničarima školskih knjižnica Primorsko-goranske županije čije ćemo rezultate opisati i pokušati interpretirati.

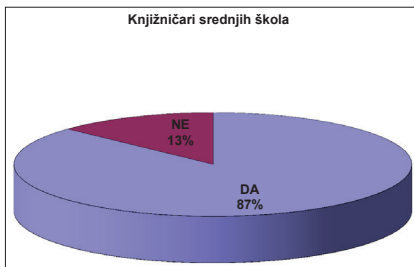
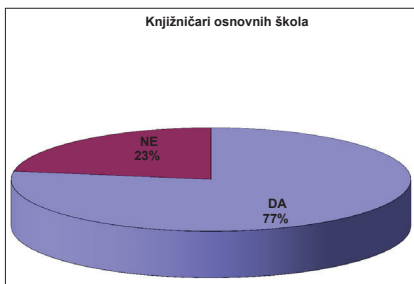
4. Rezultati ankete

1. 1. Da li na web stranicama Vaše škole/školske knjižnice postoji poveznica na stranice *eLektire*?

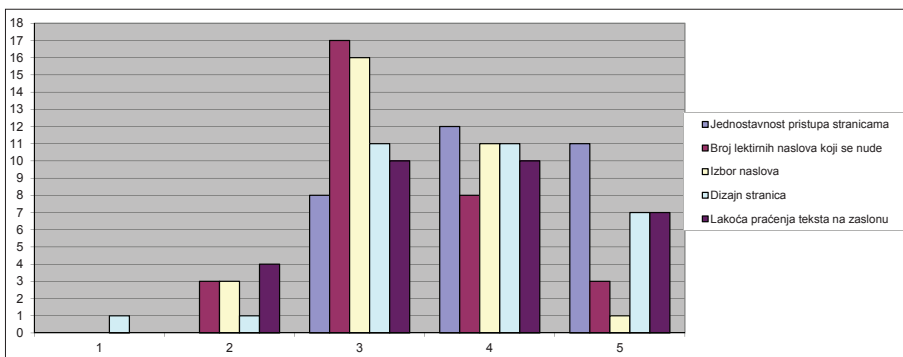
Rezultat je pokazao da oko polovice anketiranih škola na svojim web-stranicama ima poveznice na stranice *eLektire*, pri čemu je rezultat za srednjoškolske knjižnice nešto veći.

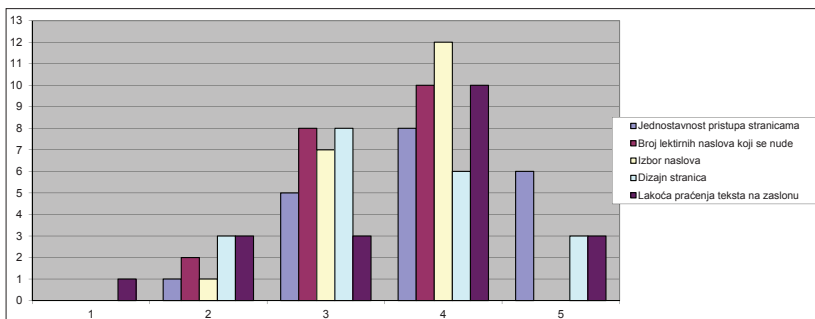
3. Da li osobno pretražujete stranice *eLektire*?

Školski knjižničari u visokom postotku pretražuju stranice *eLektire*, pri čemu su ponovo srednjoškolski knjižničari više upućeni na iste.

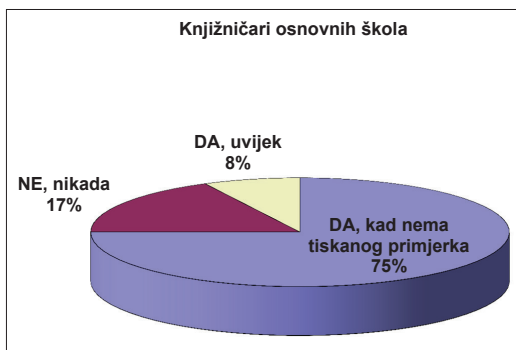
4. Ako je odgovor na prethodno pitanje DA, označite ocjenom 1 do 5 sljedeće parametre:

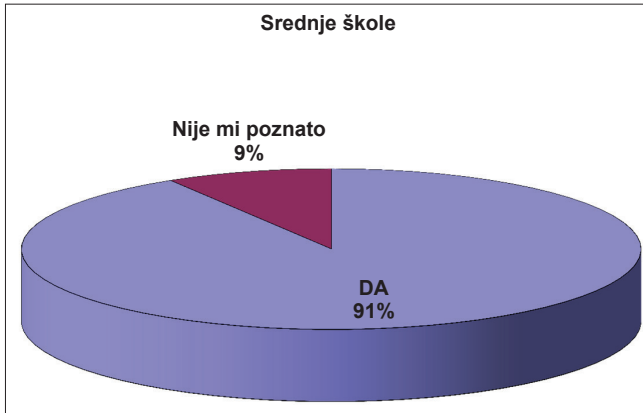
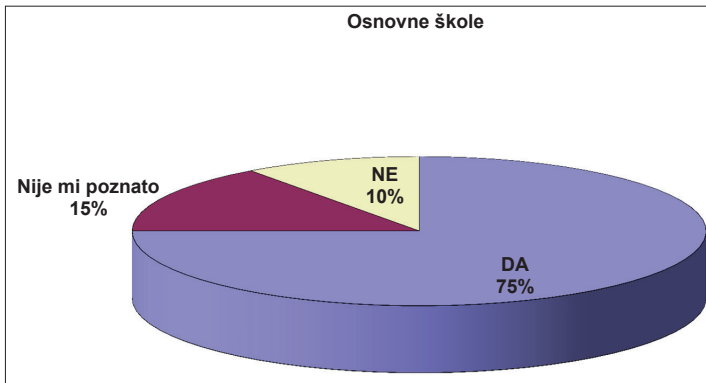
Stranice *eLektire* ocijenjene su vrlo dobrom ocjenom, pri čemu osnovnoškolski knjižničari najbolje vrednuju jednostavnost korištenja, a srednjoškolski knjižničari broj i izbor ponuđenih naslova.

5. Da li preporučujete učenicima korištenje *eLektire*?

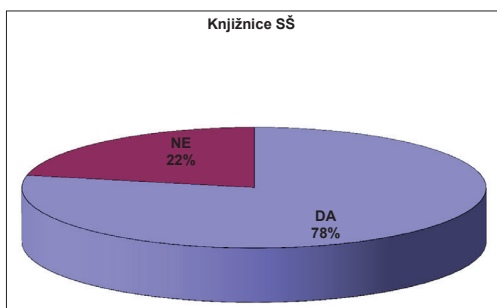
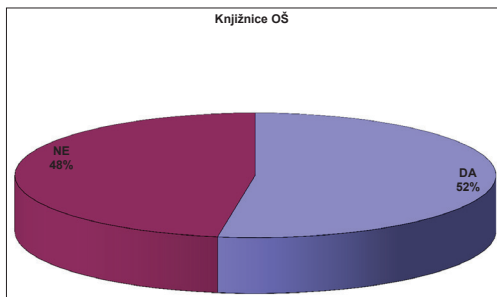
Rezultat je pokazao da školski knjižničari preporučuju učenicima korištenje *eLektire* prvenstveno u situacijama kada nema tiskanog primjerka, dok vrlo mali broj i to osnovnoškolskih knjižničara uvijek upućuje na navedene stranice neovisno o postojanju tiskanog primjerka.

6. Da li je učenicima Vaše škole dodijeljen elektronički identitet?

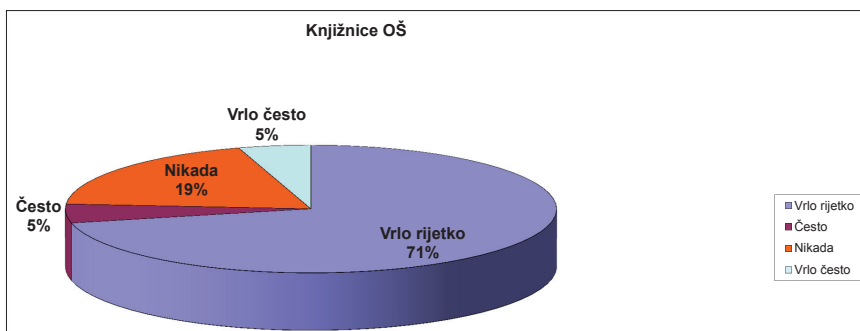
Knjižničari izjavljuju da je većini učenika dodijeljen elektronički identitet za pristup stranicama *eLektire*, dok 15% knjižničara u osnovnim i 9% u srednjim školama nije s time upoznato.

7. Da li učenici imaju mogućnost pristupa *eLektiri* iz prostora školske knjižnice?

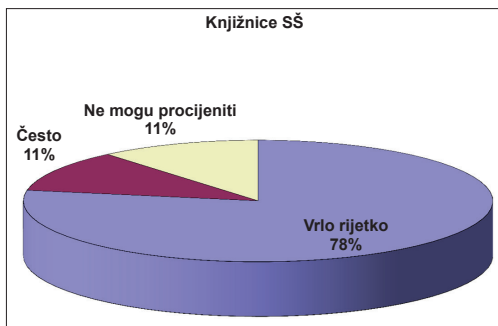

Anketa pokazuje da čak 48 % knjižnica osnovnih škola te 22 % knjižnica srednjih škola nemaju mogućnost pristupa stranicama *eLektire* tj. nema računalo s pristupom internetu za učenike.

8. Ako je odgovor na prethodno pitanje DA, ocijenite koliko često učenici posjećuju stranice *eLektire* iz prostora školske knjižnice?

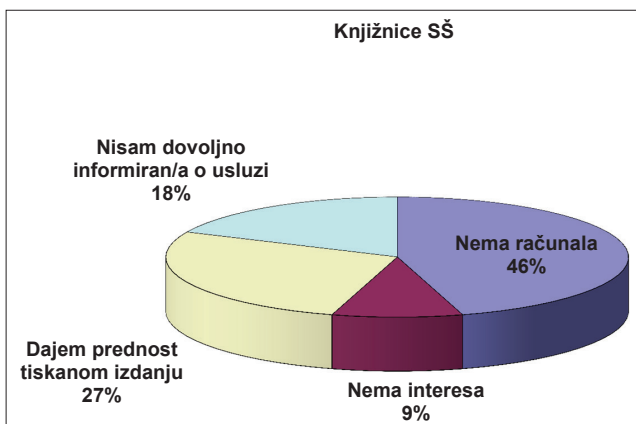
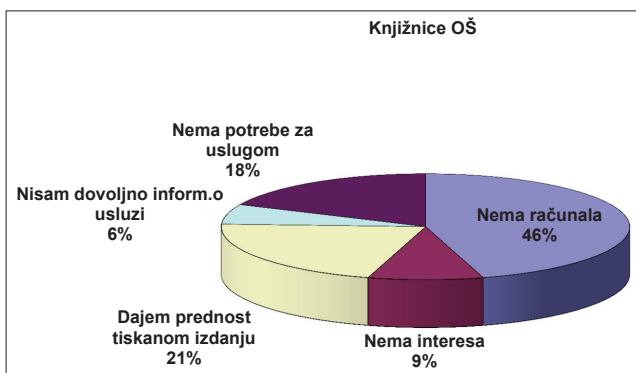

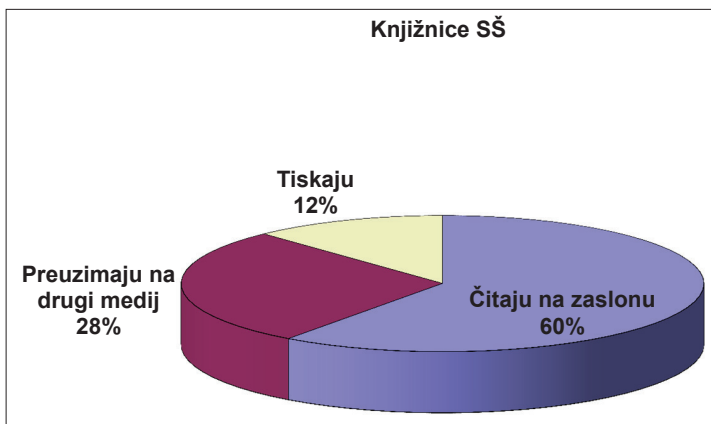
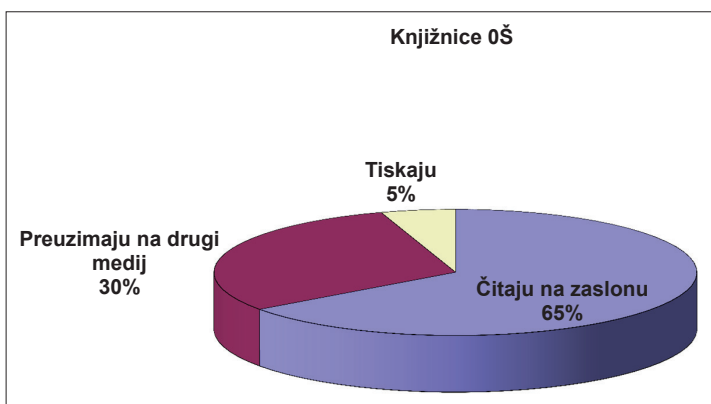
Nažalost rezultati su pokazali da čak 71 % učenika u osnovnim i 78 % u srednjim školama vrlo rijetko pristupaju navedenim stranicama unatoč tome što imaju omogućen pristup.

9. Navedite razlog zbog kojeg učenici ne pristupaju stranicama?

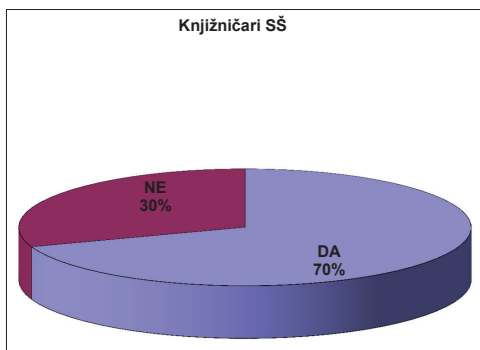
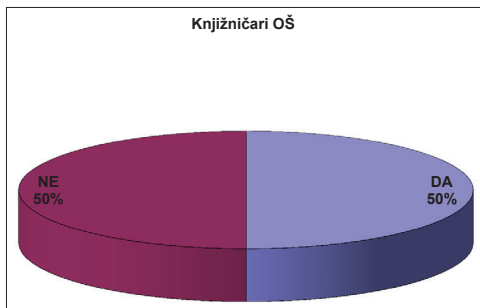
Na pitanje zbog čega u školskoj knjižnici učenici ne pristupaju stranicama *eLektire*, većina knjižničara kao glavni razlog ističe nedostatak računalne i komunikacijske infrastrukture, premda ni drugi razlozi kao nedostatak interesa i nedovoljna informiranost nisu zanemarivi.

10. Ukoliko učenici imaju pristup stranicama *eLektire* u školskoj knjižnici na koji način ih koriste?

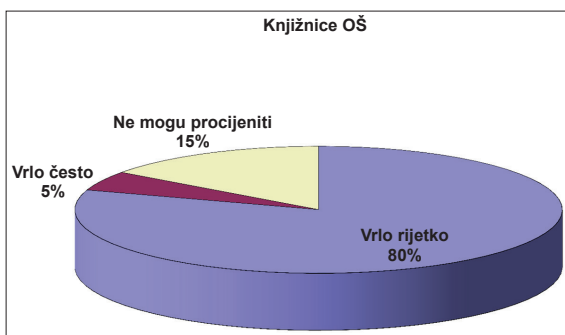
Vežano uz pitanje o načinu korištenja *eLektire* u knjižnici vidljivo je da učenici malobrojnih knjižnica koje imaju pristup stranicama *eLektire* u svojim prostorima, uglavnom tekstove čitaju na zaslonu računala, rjeđe pohranjuju na drugom mediju, a samo sporadično tiskaju.

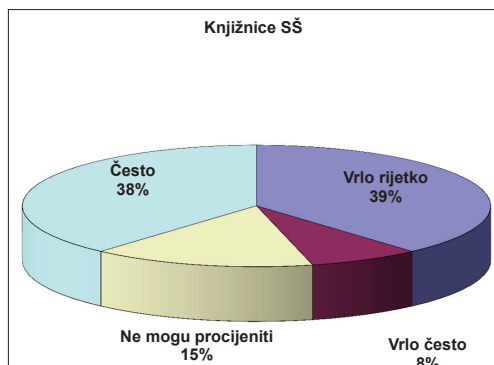
11. Da li imate informaciju da li učenici pristupaju stranicama *eLektire* s drugog mjesta (kuće, druge knjižnice.....?)

Više od polovice školskih knjižničara u osnovnim (50%) i srednjim školama (70%) smatraju da imaju uvid u pristup učenika stranicama *eLektire* s nekog drugog mjesta (a ne u školskoj knjižnici).

12. Ako je odgovor na prethodno pitanje DA možete li procijeniti učestalost korištenja?

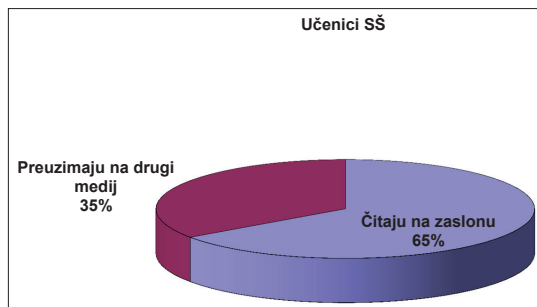
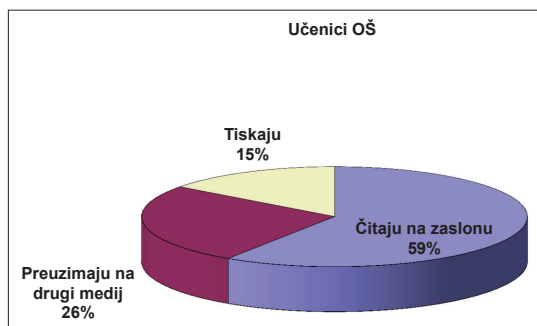
Na pitanje mogu li procijeniti učestalost korištenja *eLektire* izvan prostora školske knjižnice procjena knjižničara za osnovnoškolske učenike je „vrlo rijetko“

(80 % ispitanih).

Procjena srednjoškolskih knjižničara je nešto drukčija (39 %-vrlo rijetko; 38%-često i

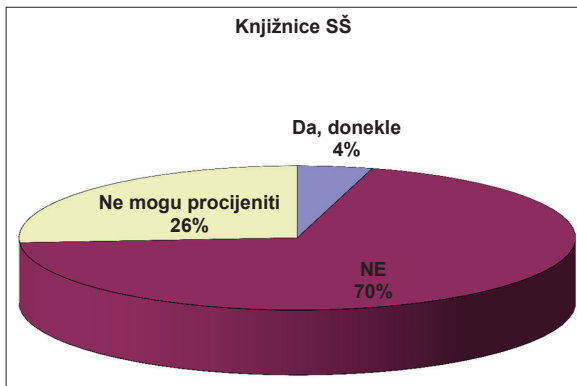
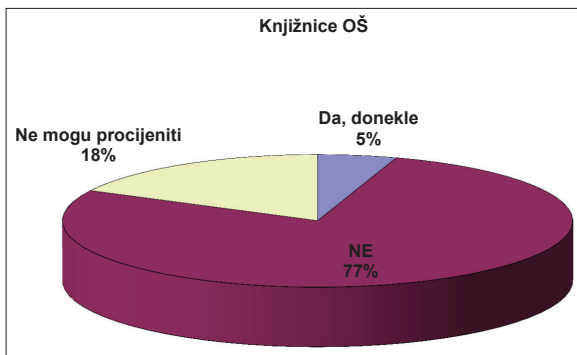
8 % vrlo često).

13. Ukoliko učenici pristupaju stranicama *eLektire* s drugog mjesta, na koji ih način koriste?

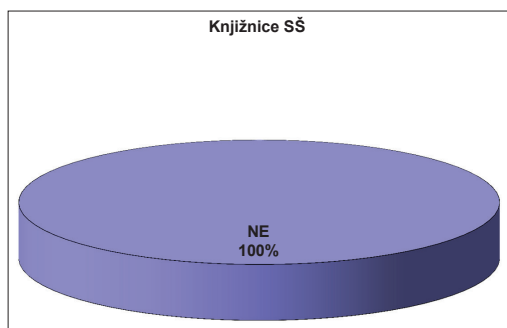
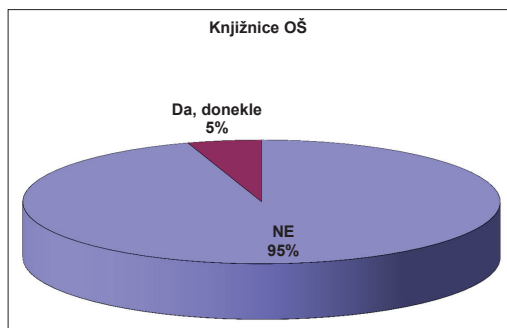
Prema saznanjima knjižničara, učenici i kad pristupaju stranicama *eLektire* s drugog mjesta, tekstove većinom čitaju na zaslonu računala, rjeđe po-
hranjuju na drugom mediju, a samo sporadično tiskaju što je gotovo jednako
načinu korištenja u prostoru školske knjižnice.

14. Da li je mogućnost korištenja *eLektire* smanjila potrebu za posudbom
tiskanih lektirnih naslova u vašoj knjižnici?

Više od 70 % knjižničara kako osnovnih tako i srednjih škola smatra da mogućnost korištenja stranica *eLektire* uglavnom nije smanjila potrebu za posudbom tiskanih izdanja.

15. Da li je mogućnost korištenja *eLektire* utjecala na smanjenje nabave tiskanih lektirnih naslova u Vašoj knjižnici?

Na kraju, 95 % osnovnoškolskih i 100% srednjoškolskih knjižničara smatra da mogućnost korištenja *eLektire* uglavnom nije smanjila nabavu tiskanih izdanja u školskim knjižnicama.

5. Rasprava

Provedeno istraživanje pokazalo je sljedeće činjenice koje su zajedničke kod svih ispitanika (osnovnoškolskih i srednjoškolskih knjižničara):

- Oko polovice svih škola nema na svojim web-stranicama poveznicu na stranice *eLektire*. Nakon provedenog istraživanja autorice su predložile knjižničarima da zatraže od urednika mrežnih stranica škola postavljanje poveznice na Portal.
- Većina knjižničara upoznata je i pretražuje stranice *eLektire*.

- Stranice *eLektire* dobro su ocijenjene od strane knjižničara, po svim parametrima.
- Knjižničari preporučuju stranice *eLektire* pretežito u situacijama kada nema tiskanog primjerka. Mišljenje autorica je da školski knjižničari, osim učitelja i nastavnika hrvatskog jezika, kontinuiranim upućivanjem učenika na stranice *eLektire* mogu u velikoj mjeri pridonijeti njihovom korištenju.
- Većina knjižničara zna da li je učenicima njihove škole dodijeljen elektronički identitet za pristup stranicama *eLektire*.
- Učenici u velikom broju, 70-80 % vrlo rijetko pristupaju stranicama *eLektire* u prostoru školske knjižnice.
- Knjižnice koje ne nude učenicima mogućnost pristupa stranicama *eLektire*, kao razlog u gotovo 50 % slučajeva navode nedostatak računala u školskoj knjižnici što smatramo zabrinjavajućom činjenicom.
- Od onih koji koriste uslugu u prostoru knjižnice, koriste je pretežito, oko 60%, čitajući tekstove na zaslonu računala.

Neki odgovori specifični su za osnovnoškolske, odnosno za srednjoškolske knjižnice pa ih redom navodimo:

- Srednjoškolske knjižnice u znatno većem broju – 78 % mogu ponuditi učenicima u svojim prostorima pristup stranicama *eLektire* u odnosu na osnovnoškolske – 52%.
- Srednjoškolski knjižničari bolje su upoznati s korištenjem stranica *eLektire* izvan prostora knjižnice – 70% u odnosu na 50 % osnovnoškolskih knjižničara što može upućivati na bolju komunikaciju srednjoškolskih knjižničara sa svojom korisničkom populacijom.
- Procjena učestalosti korištenja *eLektire* od strane učenika kao “vrlo rijetko” kod učenika osnovnih škola iznosi čak 80 % a kod učenika srednjih škola 39 %.
- Iako mogućnost korištenja *eLektire* nije značajnije smanjila potrebu za posudbom tiskane lektire, rezultati se ipak donekle razlikuju (77 % kod osnovnoškolskih knjižnica, nasuprot 70 % kod srednjoškolskih).
- Korištenje *eLektire* nije smanjilo nabavu tiskanih primjeraka (100%-tna procjena srednjoškolskih knjižničara; 95%-tna procjena osnovnoškolskih knjižničara)
- Autorice ovog istraživanja shvaćaju da su razlike u rezultatima knjižnica osnovnih i srednjih škola uvelike ovisne o korisničkoj populaciji, odnosno o dobi učenika koja je značajan faktor korištenosti *eLektire*.

6. Zaključak

U ovom pregledu nije bilo riječi o problemu čitanosti školske lektire u kontekstu opće čitanosti. O tome su napisani vrijedni tekstovi među kojima izdajamo zbornik radova *Čitanje za život i školu, tekstovi sa 4. simpozija učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika, Zagreb, 2013.*

Također nije bilo riječi o problemu čitanja digitalnog teksta kod učenika različitih dobnih skupina, specifičnostima digitalnog teksta kao i svim društvenim, psihološkim, zdravstvenim i inim aspektima te teme.

Predočili smo rezultate ankete prema kojima učenici osnovnih i srednjih škola nerado čitaju tekstove školske lektire iz digitalnih izvora, nadalje iz kojih je vidljivo da školske knjižnice uglavnom nisu tehnološki i komunikacijski opremljene da potiču korištenje servisa (projekta *e-Lektire*) u koje je država uložila financijska sredstva, te da se u školskim i narodnim knjižnicama nisu smanjile potrebe za tiskanim lektirnim naslovima u smislu posudbe a posljedično i nabavke istih.

Poticanje čitanja školske lektire na elektroničkom mediju nastavilo se kroz recentna nastojanja zainteresiranih institucija u okviru projekta *e-Škole: Uspostava sustava razvoja digitalno zrelih škola* (ogledni projekt) koji sufinancira Europska unija iz europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Rezultat tih nastojanja je dokument pod nazivom Prijedlog kriterija i preporuka za izradu kvalitetnih e-lektira donesen u lipnju 2016. godine u suradnji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Hrvatske akademske i istraživačke mreže – CARNet.

Namijenjen je nastavnicima, knjižničarima, autorima digitalnih sadržaja, nakladnicima te svima ostalima zainteresiranim za temu e-lektire.

LITERATURA

Carr, Nicholas. Plitko : što Internet čini našem mozgu. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2011.

Čitanje za školu i život : IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika : zbornik radova. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Dostupno na: <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/Citanje.pdf>

Portal eLektire. Dostupno na: <http://lektire.skole.hr/>

Prijedlog kriterija i preporuka za izradu kvalitetnih e-lektira. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2016/07/prijedlog-kvalitetnih-e-lektira_19102016.pdf

Stričević, Ivanka. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje - obaveza ili užitak : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 41-49.